

معرفی انجمن علمی پژوهشگران سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان

قدس رضوی و فعالیت‌های آن

الهه محبوب^۱

این انجمن با هدف توسعه علمی، تقویت بنیه علمی و تربیت پژوهشگران نخبه، پرورش گروه مشاوران علمی متخصص در تخصص‌های مورد نیاز سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در سال ۱۳۸۵ تشکیل گردید.

از مهمترین وظایف این انجمن می‌توان به برگزاری جلسات در موضوع نقد و بررسی طرح‌های پژوهشی، برگزاری جلسات هم‌اندیشی علمی در موضوعات روز و اولویت‌دار سازمان، بزرگداشت پیش‌کسوتان علوم مربوط به حوزه‌های تخصصی مورد نیاز و برگزاری نمایشگاه‌های حوزه پژوهش اشاره نمود. انجمن علمی در سال گذشته (۱۳۸۸) فعالیت پر باری در حوزه برگزاری نشست‌های تخصصی داخل سازمان داشت. با توجه به ماهیت سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی حوزه‌های تخصصی در این سازمان به شش حوزه تفکیک و نشست‌های علمی با توجه به این حوزه‌ها برگزار شد.

در این خصوص ۳۷ سخنرانی در قالب ۱۹ جلسه برگزار گردید چکیده این نشست‌ها در ادامه این مطلب می‌آید. علاوه بر این، انجمن دو نشست در حوزه نقد کتاب برگزار نمود. جلسه اول به حوزه مبانی کلی نقد کتاب اختصاص یافت و جلسه دوم یکی از آثار سازمان توسط صاحب نظران مورد نقد و بررسی قرار گرفت. گزارش مشروح این دو جلسه در شماره‌های پیشین شمس آمده است.

عناوین نشست‌های برگزار شده حوزه اسناد در سال ۱۳۸۸

- ۱- معرفی مجموعه و منابع اسناد تصویری آستان قدس رضوی با نگاهی گذرا به تاریخچه عکاسی در شهر مشهد
- ۲- مستندسازی محلات قدیمی مشهد
- ۳- معرفی سیدجلال‌الدین تهرانی، نایب‌التولیه و واقف آستان قدس رضوی بر مبنای اسناد
- ۴- مناسبات ارضی از صفویه تا پایان دوره پهلوی
- ۵- نگاهی به اصطلاح‌نامه و نقش آن در سازمان دهی منابع آرشیوی
- ۶- بررسی شیوه مستندسازی اسامی موجود در اسناد مکتوب و تصویری مرکز اسناد کتابخانه آستان قدس رضوی

عناوین نشست‌های برگزار شده حوزه موزه در سال ۱۳۸۸

- ۱- معرفی حمام مهدی قلی بیک
- ۲- مدرسه دودر نماد شکوهمند فرهنگ و معماری ایرانی

^۱ کارشناس پژوهش اسناد سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

- ۳- معرفی طپانچه های موزه و خزانه آستان قدس رضوی
- ۴- گرمابه ها در فرهنگ مردم ایران و گزارشی از فعالیتهای انجام گرفته در موزه مردم شناسی
- ۵- حفاظت و مرمت پرده تعزیه خوانی منسوب به قوللر آقاسی
- ۶- حفاظت و مرمت سفالینه ها

عناوین نشستهای برگزار شده حوزه فناوری اطلاعات در سال ۱۳۸۸

- ۱- معرفی RCMS (سیستم مدیریت محتوای رضوی)
- ۲- نگاهی به استانداردهای فراداده موزه و معرفی پایگاه اطلاعاتی تمبر
- ۳- بررسی تاثیر میزان رعایت جنبه های زیبایی شتاختی محیط رابط به میزان رضایت کاربران در تعامل با آنها
- ۴- استانداردهای سازماندهی اطلاعات در کتابخانه های دیجیتالی
- ۵- تعاریف بنیادی از فناوری اطلاعات با معرفی الگوی از طرح فناوری (IT Master Plan)
- ۶- مدل مفهومی FRBR و سیر تکامل قواعد فهرستنویسی

عناوین نشستهای برگزار شده حوزه مطبوعات در سال ۱۳۸۸

- ۱- بررسی نشریات اسلامی در آرشیو سازمان و معرفی پایگاههای اسلامی
- ۲- معرفی و بیان جایگاه و اهمیت نشریات غیر فارسی موجود در سازمان کتابخانه ها ، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی
- ۳- نگاهی گذرا بر مطبوعات پژوهان و فهرستنگاری مطبوعات در ایران
- ۴- نقش و اهمیت منابع مرجع چاپی و الکترونیکی در حوزه مطبوعات در روند پژوهشهای علمی و تحقیقاتی
- ۵- ویژگیهای نرم افزار سفارش نشریات ادواری؛ پیشنهاد الگویی متناسب با آرشیو مطبوعات آستان قدس رضوی
- ۶- نمایه سازی خودکار و ویژگیهای کلی نرم افزارهای مربوط

عناوین نشستهای برگزار شده حوزه مخطوطات در سال ۱۳۸۸

- ۱- کتابخانه شخصی و دستنوشته های شیخ بهاءالدین محمد عاملی موجود در کتابخانه آستان قدس رضوی
- ۲- خوشنویسی مناجات نامه منظوم حضرت علی علیه السلام توسط استادان خط نستعلیق

- ۳- گزارشی از سمینار نسخه های خطی در ترکیه
- ۴- تاثیر اقوام ترک شمال خراسان بر نگارش نسخه های خطی

عناوین نشستهای برگزار شده حوزه کتابداری و اطلاع رسانی در سال ۱۳۸۸

- ۱- آشنایی با مفاهیم مستند سازی دانش سازمانی
- ۲- بررسی روند مجموعه سازی کتاب در کتابخانه آستان قدس رضوی
- ۳- معرفی سامانه سفارش و فراهم آوری منابع
- ۴- دستنامه مستند سازی اسامی مولفان و مشاهیر به انگلیسی
- ۵- مبانی نظری دوره های کوتاه مدت آموزشی (نگاه موردی کارکنان کتابخانه آستان قدس)
- ۶- معرفی مجموعه کتب عطف زرد مخزن چاپی
- ۷- مقایسه روند سفارش کتاب قبل و بعد از ایجاد پایگاه سفارش
- ۸- طرح بودجه بندی خرید کتاب در کتابخانه های آستان قدس
- ۹- مهندسی رفتار اطلاع یابی

چکیده سخنرانی های انجمن علمی در سال ۱۳۸۸

* حوزه اسناد

- **عنوان سخنرانی:** معرفی مجموعه و منابع اسناد تصویری آستان قدس رضوی با نگاهی گذرا به تاریخچه عکاسی در شهر مشهد؛ سخنران: مهدی حسامی؛ تاریخ سخنرانی: ۲۲ اردیبهشت ۸۸

چکیده: عکسها از جمله اسناد بسیار مهم در حوزه تحقیقات تاریخی در دو قرن اخیر به شمار می رود و تمامی مراکز اسناد به عنوان یکی از منابع ارزشمند سندی به جمع آوری، نگهداری و ساماندهی آن می پردازند. اسناد مورد نظر قدمت و سابقه ای به عمر بشر را دارا می باشد و تصاویر و نقاشیهای بر جای مانده از انسانهای اولیه در درون غارها و سکونتگاههای اولیه خود گویای تقدم اسناد تصویری به اسناد مکتوب می باشد. به هر جهت با پیدایش این صنعت و رشد و گسترش آن به فاصله کمتر از ده سال در جهان در اواخر حکومت محمد شاه قاجار پای این صنعت به ایران گشوده شد و آستان قدس رضوی نیز همگام با سایر مراکز و موسسات نهایت استفاده را از این هنر و صنعت برده، و حتی عکاسانی را برای انجام امور عکس و عکاسی به استخدام خود درآورد که در اسناد آستان قدس رضوی اسامی تعدادی از این عکاسان آمده است. در این سخنرانی ما نگاهی به اهمیت اسناد تصویری و مراحل رشد و نمو آن در شهر مشهد و آستان قدس خواهیم پرداخت و اقدامات انجام شده در رابطه با ساماندهی اسناد تصویری، کاربرگه های تهیه شده، مجموعه های اسناد تصویری موجود در مخزن اسناد و سایر فعالیتها در حال انجام را مورد بررسی قرار خواهیم داد.

- **عنوان سخنرانی:** مستندسازی محلات قدیمی مشهد؛ سخنران: محمد نظر زاده؛ تاریخ سخنرانی:

۲۲ اردیبهشت ۸۸

چکیده: باتوجه به تغییر و تحولات سریع چند دهه اخیر در بافت مرکزی شهر مشهد و بیامی ناپودی کامل محلات قدیم، یکی از اقداماتی که از اولین روزهای ایجاد واحد آرشیو تاریخ شفاهی مورد توجه بوده و تاکنون نیز با شدت و ضعف ادامه داشته است. مستند سازی محلات قدیمی مشهد بوده است. شهر مشهد در گذشته دارای شش محله بزرگ و ده محله کوچک بوده است. بالاخیابان، پایین خیابان، سراب، سرشور، نوغان و عیدگاه محلات قدیمی شهر بوده اند که تمامی آن ها به صورت اقماری پیرامون حرم مطهر حضرت رضا می باشند. شیوه کار در مستند سازی محلات توسط آرشیو به این شکل است که به همراه کارشناس، معمرین و افراد مطلع و تصویر بردار بخش، از محلات قدیمی عکس و فیلم تهیه می شود. در طی این سخنرانی توضیحاتی در این خصوص ارائه می گردد.

- **عنوان سخنرانی:** معرفی سیدجلال الدین تهرانی، نایب التولیه و واقف آستان قدس رضوی بر مبنای

اسناد؛ سخنران: زهرا طلایی؛ تاریخ سخنرانی: ۱۴ مهر ۸۸

چکیده: سیدجلال الدین تهرانی، منجم و ریاضی دان شهیر ایرانی یکی از رجال سیاسی دوره تاریخ معاصر ایران هم به شمار می رود. او دو نوبت هم نیابت تولیت آستان قدس را به همراه استانداری خراسان عهده دار شد، علاوه بر این منزل، کتابخانه و موزه خود را هم وقف بر آستان قدس نمود. تا کنون شرح حال های متعددی در باره او نوشته شده و در کتاب های خاطرات در دوره پهلوی هم به دفعات نام او را به همراه خاطره ای می بینیم اما تا کنون شرح حال مستندی از او منتشر نشده است. این پژوهش اولین و تنها شرح حال مستند او بر مبنای اسناد مجموعه شخصی خود وی و بر اساس اطلاعات و یادداشت های خود اوست. کلیه اسناد ۸ هزار برگی مجموعه اسناد تهرانی از جمله: دفترچه یادداشت، سفرنامه، یادداشت های پراکنده، نامه ها و اسناد مربوط به مشاغل اداری او برای تدوین این شرح حال مورد بررسی قرار گرفته است و از اسناد سایر مراکز اسنادی ایران هم تا جایی که در اختیارمان گذاشتند و البته از اطلاعات سایر منابع مانند روزنامه ها و کتاب ها هم بهره گرفته شده است.

– عنوان سخنرانی: مناسبات ارضی از صفویه تا پایان دوره پهلوی؛ سخنران: اعظم نظرکرده؛ تاریخ سخنرانی: ۱۴ مهر ۸۸

چکیده: مناسبات در لغت به معنای پیوند و رابطه کیفیت و وضعیت ارضی و آنچه مربوط به زمین باشد. در ترکیب این دو واژه با هم به معنای رابطه‌ها، پیوندها و کیفیتهای مربوط به زمین و آنچه در آن است. در اصطلاح کشاورزی آنچه مربوط به ملک و زمینداری و تشکیلات روستایی و روابط میان طبقات مختلفی که مالک زمین‌اند یا از عواید زمین یا به وسیله زراعت زمین امرار معاش می‌کنند، می‌شود. از آنجایی که تشکیلات آستان قدس رضوی براساس موقوفات بنا شده است و این موقوفات هم غالباً زمین کشاورزی، مزرعه و اراضی قابل کشت می‌باشد و از طرفی اداره کردن این موقوفات و تحصیل عواید از آنها نیاز به افرادی مثل مستأجر، زارع و دهقان دارد، بررسی نوع قراردادهای، میزان محصولات برداشت از آنها، تقسیم محصول، نوع زمینداری از جمله اقطاع، تبول، سیورغال، موقوفات واجاره داری و سایر فرایندهای مربوط به این مباحث در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است.

تعاریف مناسبات ارضی و تاریخچه آن، مناسبات ارضی از صفویه تا پایان دوره پهلوی تغییراتی که در سازمانهای ملکی اوقافی و تیولات و اقطاعات و غیره انجام گرفته است و دیگر گونیهایی عمده‌ای که در روند زندگی کشورهای کشاورز ایجاد شده است در این پژوهش قرار گرفته است.

– عنوان سخنرانی: نگاهی به اصطلاح نامه و نقش آن در سازمان دهی منابع آرشیوی؛ سخنران: سعیده جلالیان؛ تاریخ سخنرانی: ۱۰ دی ماه ۸۸

چکیده: نمایه سازی به عنوان یکی از مهم ترین فعالیت های مرتبط با سازماندهی تحلیلی منابع ، در نظام ذخیره و بازیابی اسناد آرشیوی نقش کلیدی و بسزایی دارد. زمانی به راه حل نمایه سازی در ایجاد ارتباط مفهومی صحیح و سالم میان تولید کنندگان و کاربران اسناد می توان امیدوار بود که بتوان ابزار های کارا و مناسبی را در اختیار نمایه سازان قرار داد و آن ها جهت ایجاد یکدستی در نمایه و سهولت و تسریع امر جستجو و بازیابی بهره گرفت. از جمله این ابزار ها اصطلاحنامه ها هستند که در واقع سیستمی در درون سیستم اطلاع رسانی و تمهیدی برای بازیابی اطلاعات پالایش یافته اند.

در این گفتار سعی براین خواهد بود علاوه بر اشاره به جایگاه اصطلاحنامه ، به معضلات موجود در زمینه سازماندهی منابع آرشیوی، ضرورت های تهیه و تدوین اصطلاحنامه در آرشیو، مشکلات و دشواریهای ساخت اصطلاحنامه و برخی راهکار ها در خصوص تهیه این ابزار در آرشیو پراخته شود.

– عنوان سخنرانی: بررسی شیوه مستندسازی اسامی موجود در اسناد مکتوب و تصویری مرکز اسناد کتابخانه آستان قدس رضوی؛ سخنران: زهرا خانی؛ تاریخ سخنرانی: ۱۰ دی ماه ۸۸

چکیده: یکی از راه های شناخت واقعیت های تاریخی در اسناد، شناسایی افراد دخیل در سندها و مستندسازی آنها می باشد به هر دو عمل تولید و استفاده از سیاهه واژه های پذیرفته شده در نظام ذخیره و بازیابی اطلاعات، مستندسازی می گویند که سهولت جستجو در فهرست و کمک به محققان در بازیابی سریع و آسان موضوع را ممکن می سازد. این شیوه نامه به دو بخش عمده تقسیم می شود: بخش اول: مستند سازی اسناد مکتوب می باشد که شامل: ۱- اسامی افراد مرتبط با آستان قدس ۲- اسامی افراد غیر مرتبط با آستان قدس که خود زیرمجموعه هایی را دارا می باشد. بخش دوم: مستند سازی اسناد تصویری که کلیه سند ها از دوره صفویه تا پهلوی را در برمی گیرد. اسناد مکتوب موجود در آستان قدس رضوی به علت فراوانی و تنوع گروه های اسمی همچنین تنوع شغل های گوناگون سبب شده است ارجاعات و انتخاب یک اسم واحد و اشهر برای اشخاص اسمی از یک دستی و نظم خاصی برخوردار شوند و از تکرار اسمی افراد با مشاغل متفاوت جلوگیری شود به عنوان مثال:

حسینی، میرزا عبدالمؤمن بن ابوالقاسم، مشرف کارخانه

* میرزا عبدالمؤمن بن ابوالقاسم، روزنامه چه نویس مطبخ

* حوزه موزه

– عنوان سخنرانی: معرفی حمام مهدی قلی بیک؛ سخنران: طاهره رستمی؛ تاریخ سخنرانی: ۲۹ اردیبهشت ۸۸

چکیده: در دوران صفویه ضمن توجه به توسعه و آبادانی حرم مطهر، بناهای عام المنفعه ساخته و به ساحت مقدس حضرت رضا (ع) وقف می شد. از جمله بناها، حمام مهدی قلی بیک است که در سال ۱۰۲۷ ه.ق به دستور مهدی قلی بیک میر آخور شاه عباس صفوی، احداث و وقف آستان قدس رضوی گردیده است. این گرمابه بزرگ تا حدود سال ۱۳۶۷ ه.ش دایره بوده و با نام حمام شاه و پس از انقلاب با نام حمام رضوی به فعالیت می پرداخته است. مرمت حمام در سال ۱۳۷۸ (پس از ثبت در فهرست آثار ملی در سال ۱۳۷۶ ش) آغاز گردید. پس از اتمام عملیات مرمتی، و با توجه به اهداف فرهنگی آستان قدس رضوی، پس از انقلاب، و در جهت توسعه موزه ها، در آذر ماه ۱۳۸۵ ش. حمام با کاربری جدید و با نام موزه مردم شناسی حمام مهدی بیک به بهره برداری رسید.

– عنوان سخنرانی: مدرسه دودر نماد شکوهمند فرهنگ و معماری ایرانی؛ سخنران: حجت حسینی؛ تاریخ سخنرانی: ۲۹ اردیبهشت ۸۸

چکیده: در دوران صفویه ضمن توجه به توسعه و آبادانی حرم مطهر، بناهای عام المنفعه ساخته و به ساحت مقدس حضرت رضا (ع) وقف می شد. از جمله بناها، حمام مهدی قلی بیک است که در سال ۱۰۲۷ ه.ق به دستور مهدی قلی بیک میر آخور شاه عباس صفوی، احداث و وقف آستان قدس رضوی گردیده است. این گرمابه بزرگ تا حدود سال ۱۳۶۷ ه.ش دایره بوده و با نام حمام شاه و پس از انقلاب با نام حمام رضوی به فعالیت می پرداخته است. مرمت حمام در سال ۱۳۷۸ (پس از ثبت در فهرست آثار ملی در سال ۱۳۷۶ ش) آغاز گردید. پس از اتمام عملیات مرمتی، و با توجه به اهداف فرهنگی آستان قدس رضوی، پس از انقلاب، و در جهت توسعه موزه ها، در آذر ماه ۱۳۸۵ ش. حمام با کاربری جدید و با نام موزه مردم شناسی حمام مهدی بیک به بهره برداری رسید.

– عنوان سخنرانی: گرمابه‌ها در فرهنگ مردم ایران و گزارشی از فعالیتهای انجام گرفته در موزه مردم شناسی؛ سخنران: حمید رضا مهر دوست؛ تاریخ سخنرانی: ۷مهر ۸۸

چکیده: تعریف واژه گرمابه و بخشهای مختلف حمام ، ذکر اموری که به عنوان آداب استحمام از گذشته در حمام‌ها رایج بوده شامل : چگونگی آغاز فعالیت حمام در سحر گاهان و گرم شدن آب خزینه و ساعات بهره برداری از حمام در شبانه روز ارائه خدمات ویژه به مراجعان ، انجام امور خاص مثل حجامت ، سلمانی و حنابندان درحمام .

مراسم و سنتهای خاص رایج در حمام‌ها شامل : بازی ، درمان ، روابط اجتماعی ، آواز ، جشن و سرور و...

دستورات بهداشتی رایج در حمام‌ها شامل :دفعات استحمام ، رعایت نکات بهداشتی و مذهبی در حمام.

کارکنان حمام که در اداره نمودن حمام‌ها نقش داشته اند مثل : استاد حمامی ، سرچاق کن ، دلاک ، مشمالچی و...

خوراکی های مورد استفاده در حمام که شامل نوشیدنی‌ها و غذاهای خاص می شده است.

– عنوان سخنرانی: حفاظت و مرمت پرده تعزیه خوانی منسوب به قولر آقاسی؛ سخنران: حمید جاجرمی؛ تاریخ سخنرانی: ۱۵دی ماه ۸۸

چکیده: در این سخنرانی ، ابتدا ویژگی پرده های تعزیه خوانی و نقاشی قهوه خانه ای بررسی می گردد. در ادامه ، دلایل آسیب دیدگی این پرده ها مورد بحث قرار می گیرد . در بخش بعدی ، حفاظت و مرمت یکی از پرده های تعزیه خوانی موجود در خزانه آستان قدس رضوی بررسی می گردد که شامل بحث های : آسیب شناسی ، تحلیل ، حفاظت و مرمت آن می باشد. در این سخنرانی سعی می گردد مباحث حفاظتی و مرمتی یکی از پرده های تعزیه خوانی از ابتدا تا انتها بررسی گردد تا حاضرین در جلسه بطور ملموس با بخشهایی از کار مرمت تابلوهای نقاشی آشنا گردند .

– عنوان سخنرانی: حفاظت و مرمت سفال؛ سخنران: فرهاد ابوالقاسمی؛ تاریخ سخنرانی: ۱۵ دی ماه ۸۸

چکیده: سخنرانی در دو بخش انجام می‌گردد که بخش اول شامل: تاریخچه سفال از عصر نوسنگی که انسان بطور اتفاقی با آغشته نمودن بدنه خارجی سبدهای بافته شده و قرار گرفتن آنها در معرض آتش به شناخت ظروف گلی و مزایای آن دست یافت آغاز گردید. تاریخچه مختصری از سفالهای مکشوفه در ایران و نیز اشاره ای به مواد تشکیل دهنده سفال و انواع روشهای آماده سازی، پرداخت و تزئین سفال می‌گردد. در صورت زمان بندی مناسب سعی خواهد شد که در خاتمه بخش اول، به طبقه بندی سفالها در ایران پرداخته شود.

بخش دوم: مختصری از آسیب های وارده به سفال و علل آن و در نهایت روش ها و مواد مورد استفاده در مرمت سفال ذکر می‌گردد.

* حوزه فناوری اطلاعات

– عنوان سخنرانی: معرفی RCMS (سیستم مدیریت محتوای رضوی)؛ سخنران: محمد نعیم آبادی؛
تاریخ سخنرانی: ۱۲ خرداد ۸۸

چکیده: امروزه تولید محتوی برای وب سایت ها و بروزآوری آن به یکی از دغدغه های سازمانی تبدیل شده است و هزینه هایی که بر سازمان ها، برای این موضوع تحمیل می گردد قابل توجه می باشد. معمولاً سازمان ها ناگزیر به بکارگیری نیروهای زیادی برای تبدیل محتوای سایت ها به صفحات الکترونیکی می‌باشد و گاه زمان بکار رفته برای این منظور به یک تهدید برای سازمان تبدیل می‌شود.

نیاز سازمان ها برای تغییر صفحات وب سایت به شکل گرافیکی خاص و یا تبعیت از یک محتوای مشخص در بازه زمانی تقریباً ناممکن است و جذابیت و پویایی وب سایت ها را تهدید می‌کند. ضرورت داشتن قابلیت درج اخبار بصورت پویا در وب سایتها خود باز شاخصی است که برای تأمین آن معمولاً بهای زیادی صرف می‌گردد. حال چنانچه ابزاری وجود داشته باشد که صدها درخواست تولیدکنندگان محتوی وب سایت ها را برآورده نماید در قالب سیستم های تولید و مدیریت محتوی شناخته شده و به کار می‌روند. این سیستم ها باید موتور در پشت سایت ها باشد تا فرآیند ایجاد، مدیریت و انتشار و نمایش محتوا را آسان نماید.

شرکت فاوا رضوی با احساس این نیاز، با بکارگیری متخصصین و برنامه نویسان و مشارکت اینترنتی با گروههای برنامه نویس در سطح جهان، ابزارها، ماژول ها و قطعات برنامه های مفید را کنار هم قرار داد و با بهبود آنها سیستم مدیریت محتوای رضوی تحت اختصار RCMS را تهیه و تولید نموده است. هدف از این مقاله ایجاد آشنایی کاربران وب سایت سازمان با این سیستم می باشد. با امید به آنکه با توسعه های مستمر، ابزاری کارآمد، جامع و مانع برای تولید وب سایت ها باشد.

– عنوان سخنرانی: نگاهی به استانداردهای فراداده موزه و معرفی پایگاه اطلاعاتی تمبر؛ سخنران: ملیحه فرخی نیا؛ تاریخ سخنرانی: ۱۲ خرداد ۸۸

چکیده: امروزه با ورود به عصر دیجیتال، نیازهای فرهنگی جامعه نیز صورت متفاوتی از گذشته پیدا کرده و با نرخ رشد بالایی همراه است. یکی از این نیازها امکان اشتراک و افزایش دسترسی عمومی و بالابردن سطح پاسخگویی موزه ها در ارتباط با مخاطبان گسترده آنها در اقصی نقاط جهان است. از این رو ایجاد پایگاه داده ای سازمان یافته جهت سازماندهی و ثبت اشیاء موزه ای و نگهداری نمونه های دیجیتالی به منظور دسترس پذیر نمودن آن برای پژوهشگران از ضروریات می باشد. در زمینه موزه و نرم افزارهای موزه ای استانداردهایی در جهان وجود دارد و در حال گسترش می باشد. در این مقاله نگاهی خواهیم داشت به استانداردهای فراداده موزه ها از جمله CIDOC، FRBROO، SPECTRUM و نیز چند نمونه از نرم افزارهای خارجی. در ادامه نیز پایگاه تمبر در نرم افزار سیمرغ و مراحل ایجاد آن معرفی خواهد شد.

– عنوان سخنرانی: بررسی رابط کاربر بانک اطلاعاتی نمایه از دیدگاه دانشجویان کارشناسی (کتابخانه مرکزی) دانشگاه فردوسی مشهد با روش مکاشفه ای؛ سخنران: سمانه غفاریان؛ تاریخ سخنرانی: ۲۱ مهر ۸۸

چکیده: پژوهش حاضر با هدف بررسی و تفسیر عناصر، ویژگی‌ها و امکانات کاربردی در محیط رابط بانک اطلاعاتی نمایه به بررسی میزان رضایت کاربران از رابط کاربر این نظام اطلاعاتی پرداخته است. در این پژوهش علاوه بر بررسی میزان رضایت کاربران از هر کدام از ویژگی‌ها و امکانات محیط رابط بانک نمایه بر اساس ده مؤلفه مدل نیلسن و میزان رضایت کاربران از کل محیط رابط بانک نمایه، مشکلات موجود در محیط رابط بانک نمایه و نیز رابطه بین میزان آشنایی کاربران با بانک نمایه و میزان رضایت کاربران از تعامل با آن مورد سنجش قرار گرفته است. این پژوهش به روش ارزیابی مکاشفه‌ای انجام شده است و جامعه مورد سنجش، دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد می‌باشند که به بخش اطلاع رسانی کتابخانه مرکزی این دانشگاه مراجعه می‌کردند. یافته‌ها نشان داد که میزان رضایت کاربران از محیط رابط کاربر بر اساس ده مؤلفه نیلسن بطور کلی در حد متوسط است. و این بانک اطلاعاتی در برخی از مؤلفه‌های مدل نیلسن دارای مشکلات اساسی است. نتایج پژوهش نشان داد که میزان رضایت کاربران از مؤلفه‌های "وضعیت واضح بودن و قابل فهم بودن" و "ثبات و یکدستی" در رابط بانک نمایه زیاد و در مؤلفه‌های "همخوانی بین نظام و دنیای واقعی"، "کنترل سطوح دسترسی کاربر و آزادی عمل وی"، "امکانات شناسایی و بازیابی اطلاعات" و "جنبه‌های زیبایی شناختی و طراحی ساده" در حد متوسط است. همچنین در مؤلفه‌های "جلوگیری از خطا و کمک به کاربران برای تشخیص و اصلاح خطاها" و "قابلیت انعطاف پذیری و کارایی" رابط بانک نمایه کم و در آخر میزان رضایت کاربران از مؤلفه "امکانات راهنمایی و کمک" در رابط بانک نمایه هیچ است. همچنین پژوهش نشان داد که هر چه میزان آشنایی کاربران افزایش یافته میزان رضایت کمتر شده است به بیان دیگر محیط رابط بانک اطلاعاتی نمایه برای کاربران حرفه ای چندان مطلوب و رضایت بخش نیست.

عنوان سخنرانی: نگاهی به استانداردهای سازماندهی اطلاعات در کتابخانه‌های دیجیتالی؛ سخنران: کریمی؛ تاریخ سخنرانی: ۲۱ مهر ۸۸

چکیده: در محیط شبکه اینترنت یک کتاب الکترونیکی زمانی می‌تواند در سطح ملی و بین‌المللی مورد استفاده قرار بگیرد که دارای استانداردهای تعیین شده باشد. در کتابخانه‌های دیجیتالی از چند جنبه باید به استانداردها توجه شود یک جنبه آن پروتکل‌هایی هستند که برای تبادل اطلاعات در محیط شبکه طراحی و تدوین شده‌اند و باید همه کسانی که در شبکه به مبادله اطلاعات می‌پردازند خود را ملزم به رعایت این موارد کنند. تعامل پذیری یکی از مهمترین مسائل در حوزه کتابخانه‌های رقومی می‌باشد چرا که این کتابخانه‌ها می‌خواهند با استفاده از برخی استانداردها و پروتکل‌هایی که می‌توانند اجرا کنند کارکرد تعاملی موثری داشته باشند. با توجه به اینکه برقراری ارتباط بین وسایل غیر مشابه بسیار مشکل است باید پروتکل‌های استاندارد تهیه شود تا تمام کاربران بتوانند از آن استفاده کنند. اگر دو سیستم کاملاً متفاوت از یک پروتکل استاندارد استفاده کنند در آن صورت به راحتی می‌توانند با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. در این تحقیق به معرفی مختصر مهمترین استانداردهای حوزه سازماندهی اطلاعات از قبیل دوبلین، مارک ایکس ام ال و مودز و مدس پرداخته می‌شود.

– عنوان سخنرانی: تعاریف بنیادی از فناوری اطلاعات با معرفی الگوی از طرح فناوری (IT Master Plan)؛ سخنران: گلناز ملای مقدم؛ تاریخ سخنرانی: ۲۹ دی ماه

چکیده: نو پا بودن بحث فناوری اطلاعات در ایران و وجود پتانسیل بسیار بالا از متخصصان و همچنین سازمانها در کشور زمینه مناسبی را برای توجه جدی به توسعه تخصص ها و زیرساختهای فناوری اطلاعات فراهم کرده است. نگرش های مختلفی در رابطه با تعریف فناوری اطلاعات از دید افراد، سازمانها و مراکز وجود دارد: تعاریفی که از واژه فناوری اطلاعات شد از طریق تعریف و ترسیم یک استراتژی درازمدت و منطقی در اداره امور سازمان و خدمات و ارتباطات قابل انجام است. شناخت هرچه دقیق تر و کاملتر از فناوری اطلاعات برای مدیران و کارشناسان سازمان ها، آنان را در تنظیم و طراحی یک استراتژی علمی تر با نگرش فناوری اطلاعات یا IT (Information technology) کمک شایانی می کند.

– عنوان سخنرانی: مدل مفهومی FRBR و سیر تکامل قواعد فهرستنویسی؛ سخنران: ملیحه فرخ نیا؛ تاریخ سخنرانی: ۲۹ دی ماه

چکیده: امروزه اطلاعات به اشکال متنوع و در حجم بالا ظهور پیدا کرده است. این مساله ضرورت توجه به سازماندهی اطلاعات را بیش از پیش باز می تاباند. پس از تغییر قالب منابع اطلاعاتی از شکل چاپی به دیجیتال، نظم دهی به منابع اطلاعاتی نیز شکل تازه ای به خود گرفته است. مفاهیم و موضوعات جدید در حوزه فهرستنویسی نمایانگر تلاشهای صورت گرفته در خصوص برخورد با چالشهای موجود در حوزه سازماندهی منابع دیجیتال و رسیدن به شرایط ایده آل است. یکی از مفاهیم جدید، مدل مفهومی FRBR است که در سال ۱۹۹۸ برای پاسخگویی موثر به طیف روزافزون انتظارات و نیازهای

کاربران در محیط دیجیتالی توسط ایفلا منتشر شد. این بحث با نگاهی به گذشته و قوانین پایه و اهداف فهرست‌نویسی که توسط کتابدارانی چون پانیتزی، کاتر، لوبتسکی، رانگاناتان و... مطرح شده، نشان می‌دهد که مدل FRBR چگونه شکل گرفت و چطور متضمن قوانین گذشته است و آنها را تکمیل نموده است.

* حوزه مطبوعات

- **عنوان سخنرانی: بررسی نشریات اسلامی در آرشیو سازمان و معرفی پایگاه‌های اسلامی؛ سخنران: ابراهیم حافظی؛ تاریخ سخنرانی: ۲ تیر ۸۸**

چکیده: اطلاعات شریان حیاتی هر نظام پویا می‌باشد، که امروزه مطبوعات قسمت عمده‌ای از جریان انتقال اطلاعات را به عهده دارند. اینکه در جوامع اسلامی با دارا بودن یک پنجم جمعیت دنیا، تغذیه اطلاعاتی به درستی انجام می‌شود، نیاز به بررسی یکایک کشورهای اسلامی دارد. شکل‌گیری نشریات دینی در ایران بر مبنای مبارزه با الحاد و نوعی پاسخ‌گویی به شبهات بوده است. سید جمال‌الدین اسدآبادی اولین روش‌فکر اسلامی است که اهل علم را دعوت به فعالیت در عرصه مطبوعات می‌کند. در عین حال اولین نشریه دینی در ایران ((الاسلام)) وابسته به ارگان گفتگوی صفاخانه اصفهان است که با محوریت گفتگوی ادیان در سال ۱۲۸۱ شمسی منتشر شده است. متأسفانه آرشیو کاملی از نشریات اسلامی در داخل یا خارج کشور مشاهده نشده است. مجموعه مطبوعات اسلامی در دسترس نیز پراکنده در آرشیوهای مطبوعات کشور قرار دارند. در این مبحث سعی می‌شود با مرور تاریخچه مطبوعات اسلامی و با استناد به آمار و ارقام، وضعیت نشریات اسلامی در آرشیو کتابخانه آستان قدس رضوی مورد تحلیل قرار گیرد. مطالعات نشان می‌دهد آرشیو مورد مطالعه حجم قابل توجهی از عناوین نشریات این حوزه را فراهم‌آوری نموده است که در تحلیل موضوع به آن پرداخته خواهد شد. در پایان با توجه به اهمیت حضور مطبوعات در عرصه فناوری اطلاعات چند مورد از پایگاه‌های اسلامی نظیر پایگاه حوزه، پارسا، شارح، Noormag به اختصار معرفی خواهند شد.

- **عنوان سخنرانی: معرفی و بیان جایگاه و اهمیت نشریات غیر فارسی موجود در سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی؛ سخنران: جمیله جهانی؛ تاریخ سخنرانی: ۲ تیر ۸۸**

چکیده: امروزه در حوزه فعالیت‌های علمی و تخصصی، بهترین راه و معمول‌ترین ابزار برای انتقال اطلاعات مجلات و نشریات هستند که همگان آن را مهمترین مجرای رسمی انتقال و نشر اطلاعات علمی می‌دانند. سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی سیاست خاصی را جهت تهیه منابع غیرفارسی اتخاذ کرده است و آن تهیه منابع ارزشمندی در حوزه‌های موضوعی خاص از جمله اسلام، ادیان و مذاهب، شرق‌شناسی و ایران‌شناسی است که نمونه‌های آن کمتر در کتابخانه‌های داخلی تهیه می‌شوند. در این سخنرانی تلاش می‌شود تا پس از ارائه مقدماتی راجع به سیاست‌های گروه مطبوعات در جذب منابع خارجی و غیرفارسی، گنجینه نشریات غیرفارسی خریداری شده توسط سازمان و ناشران عمده آنها معرفی و مورد نقد و بررسی قرار بگیرند.

- **عنوان سخنرانی: نگاهی گذرا بر مطبوعات پژوهان و فهرستنگاری مطبوعات در ایران؛ سخنران: طاهره مهاجرزاده؛ تاریخ سخنرانی: ۱۲ آبان ۸۸**

چکیده: نخستین پژوهش‌ها در جهت شناسایی و معرفی مطبوعات ایرانی، از سال‌های ۱۳۲۴ق (۱۲۸۵ ش)، یعنی حدود هفتاد سال پس از انتشار نخستین نشریه ایرانی، آغاز شد. از آن زمان تاکنون حدود یک قرن می‌گذرد و صدها نفر در این حوزه دست به نگارش زده‌اند ولی هنوز برای آگاهی از بسیاری از مطبوعات ایرانی که در لابلای تاریخ گم شده‌اند، نیاز به پژوهش‌های بیشتری است. در ایران پژوهش‌های مطبوعاتی همگام با تولید روزافزون مطبوعات حرکت نمی‌کند و نسل تربیت‌یافته در

حوزه مطبوعات پژوهی نیز اندک است. در این مقاله سعی خواهد شد به طور خلاصه به معرفی کوشش گران عرصه مطبوعات، انواع راهنماها و فهرست های مطبوعاتی (راهنماهای موضوعی، راهنماهای جغرافیایی، راهنماهای دوره تاریخی، فهرست های کتابخانه ای، فهرستگانها) و اسناد مطبوعاتی پرداخته شود.

– عنوان سخنرانی: نقش و اهمیت منابع مرجع چاپی و الکترونیکی در حوزه مطبوعات در روند پژوهشهای علمی و تحقیقاتی؛ سخنران: راحله یگانه؛ تاریخ سخنرانی: ۱۲ آبان ۸۸

چکیده: پیشرفت و توسعه هر کشوری در گرو انجام پژوهش می باشد. پژوهشگر به کمک ابزارهایی مانند منابع مرجع می تواند اطلاعات اولیه مورد نیاز خود را بیابد و از مطالعه ها و تحقیقاتی که در زمینه پژوهش وی انجام شده است، مطلع گردد. وجود این ابزارها، به ویژه در دنیای کنونی که با انبوهی از اطلاعات و انتشارات مواجه هستیم برای پیشبرد پژوهش اهمیت بسیاری دارد. این منابع ارزشمند، کاربرد دانش بشری را تسهیل کرده و بخشی از نیازهای آموزشی و اطلاعاتی استادان و محققان را تامین می کنند. با توجه به مقدمه فوق و در نظر گرفتن نیاز پژوهشگران این نیاز احساس گردید تا ضمن معرفی انواع منابع مرجع مطبوعاتی به نقش و اهمیت این منابع در فرایند پژوهش و تحقیق اشاره شود. در این سخنرانی، ابتدا مقدمه ای راجع به تعریف منابع مرجع و دسته بندی های مختلف و ویژگیهای آن ارائه می شود و در ادامه ضمن معرفی چند نمونه از منابع، کاربرد و مزایای آنها به نقش و اهمیت آنها در فرایند تحقیق و پژوهش اشاره می شود.

– عنوان سخنرانی: ویژگیهای نرم افزار سفارش نشریات ادواری؛ پیشنهاد الگویی متناسب با آرشیو مطبوعات آستان قدس رضوی؛ سخنران: ابراهیم حافظی؛ تاریخ سخنرانی: ۱۱ اسفند ۸۸

چکیده: آرشیو مطبوعات کتابخانه آستان قدس رضوی با فراهم آوری حدود ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ عنوان نشریه از مخازن چاپی کتابخانه تاسیس و پس از آن با استفاده از نشریات وقفی و اهدایی تکمیل تر شد. در سال ۱۳۶۸ با تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی برای واسپاری نشریات به مراکز آرشیوی مهم کشور از جمله آرشیو مطبوعات کتابخانه آستان قدس رضوی و اجرایی شدن آن بعد از گذشت ۱۰ سال از زمان تصویب، روند مجموعه سازی در آرشیو سازمان سریع تر شد. حال بعد از گذشت سه دهه از تاسیس آرشیو مطبوعات مجموعه ای بالغ بر ۱۰۵۰۰ عنوان و حدود ۱۲۰۰۰۰۰ نسخه نشریه فراهم آوری شده که برای ساماندهی و پیگیری کسری آنها نیرو و زمان زیادی مورد نیاز است. با توجه به حجم بالای کار، کمبود نیرو و لزوم سفارش و پیگیری نشریات در حداقل زمان ممکن، نیاز به یک نرم افزار جامع که بتواند کم و کاستی های نظام دستی را پوشش داده و اجرای مراحل سفارش و پیگیری نشریات را تسهیل و تسریع نماید، احساس می شود. به این منظور باید نرم افزاری با قابلیت های مناسب طراحی شود تا بتواند با تکیه بر قابلیت های خود، راهگشای کتابداران بوده و دغدغه های مربوط به امور پیگیری و سفارش نشریات را برطرف کند. در این مبحث سعی شده است قابلیت ها و ویژگی های یک نرم افزار مناسب سفارش و پیگیری مطبوعات مطرح شود، سپس با بهره گیری از علم کارشناسان فناوری اطلاعات جنبه عملیاتی و اجرایی آن پیگیری خواهد شد.

– عنوان سخنرانی: نمایه سازی خودکار و ویژگیهای کلی نرم افزارهای مربوط؛ سخنران: حسین قاسمی؛ تاریخ سخنرانی: ۲۵ اسفند ۸۸

چکیده: نمایه سازی یکی از سریعترین روشهای بازایی اطلاعات محتوای مدارک است و با توجه به پیدایش روزافزون مدارک و توسعه رشته های علمی ضرورت آن بیشتر می شود. نمایه سازی خودکار از انواع نمایه سازی است که خود نیز انواعی دارد. در این روش انتخاب واژه های کلیدی توسط ماشین انجام می گیرد. البته این درحالی است که یک بار سیاست کار آن به ماشین داده شده است. در این روش انتخاب کلیدواژه ها، کنترل اصطلاحات تخصصی و هماهنگی بین آنها توسط ماشین انجام می گیرد. عمدتاً نمایه سازی ماشینی به دوروش رایانه ای و با کمک رایانه انجام می گیرد. روش رایانه ای دارای انواع حذف اصطلاح و حفظ اصطلاح است که نمایه کوئیک و کوواک از نوع حذف اصطلاح هستند. نمایه سازی با کمک رایانه در محیط گرافیکی و

دستوری انجام می‌گیرد. در صورت استفاده از هر کدام از روش‌ها نیاز به نرم‌افزارهایی داریم که در این زمینه راهگشا باشند. در زبان فارسی به دلیل مشکلات تبدیل تصاویر متنی به حروف ماشینی خوان، این نرم‌افزارها کاربرد چندانی ندارند هر چند شرکت‌های ایرانی در این زمینه گام‌هایی برداشته‌اند اما نرم‌افزار مستقلی ارائه نکرده‌اند و نمایه‌سازی را جزئی از کل یک برنامه تولید شده محسوب کرده‌اند که پایگاه‌نمایه‌سازی کتابخانه دیجیتال پارس آذرخش از جمله آنهاست. اما در زبان انگلیسی و به کمک نرم‌افزار OCR و نرم‌افزارهای دیگر نمایه‌سازی خودکار به راحتی امکان‌پذیر است و علاوه بر نرم‌افزارهای موجود کارگزارانی هستند که خدمات نمایه‌سازی ماشینی را ارائه می‌کنند.

* حوزه مخطوطات

– عنوان سخنرانی: کتابخانه شخصی و دست‌نوشته‌های شیخ بهاء‌الدین محمد عاملی موجود در کتابخانه آستان قدس رضوی؛ سخنران: جواد فرهمند نژاد؛ تاریخ سخنرانی: ۲۳ تیر ۸۸

چکیده: انتساب کتابخانه آستان قدس رضوی به حضرت شمس‌الشموس، ثامن الحجج علیه السلام و اهمیت به سنت حسنه وقف موجب فراهم آمدن مجموعه فوق‌العاده نفیسی از مصاحف شریف و کتب علمی و شیعی در کتابخانه سرکار فیض آثار شده است. قدمت کتب اهدایی به روضه رضویه به طور مستند به یک‌هزار و دو بیست سال پیش می‌رسد. در این میان دانشمندان و سلاطین کتابهای زیادی به روضه رضویه وقف کرده‌اند که معرفی آنها خود موجب اشاعه سنت حسنه وقف می‌شود و هم باعث آشنایی محققان و اندیشمندان با مجموعه کتابهای یک دانشمند در چند سده پیش می‌گردد.

در میان این مجموعه، اهدای کتابخانه‌های شخصی علماء و دانشمندان که نشان از حوزه فکری و مطالعاتی آنها دارد از اهمیت خاصی برخوردار است. مخصوصاً کتب اهدایی فقیه، ادیب و ریاضی‌دان دوره صفوی؛ شیخ بهاء‌الدین محمد عاملی که خود موجب تشویق شاه عباس صفوی برای اهدای مصاحف شریف نفیس منسوب به دستخط ائمه اطهار علیهم السلام شده. ما در این مقاله برآنیم که علاوه بر معرفی قرآن‌ها و کتب نفیس مذکور، دست‌نوشته‌ها و وقفنامه‌هایی که به خط شیخ وجود دارد نیز به صورت بازنویسی آورده شود.

عنوان سخنرانی: خوشنویسی مناجات نامه منظوم حضرت علی علیه السلام توسط استادان خط نستعلیق؛ سخنران: فاضل نیشابوری؛ تاریخ سخنرانی: ۲۳ تیر ۸۸

چکیده:

۱. منطقه خوشنویسی خراسان بزرگ و سه استاد
۲. مقایسه میان متن منثور و منظوم کلام حضرت علی علیه السلام به لحاظ عشق و عرفان
۳. میرعلی هروی و بهانه سخنرانی چاپ مرقع
۴. اجرای خوشنویسی بر مبنای اصول ۱۲ گانه و پنج اصل سلطانعلی مشهدی
۵. مقایسه بین خطوط میرعلی - میرعماد - میرزا غلامرضا اصفهانی در رابطه با مناجات نامه منظوم

عنوان سخنرانی: گزارشی از سمینار نسخه های خطی ترکیه؛ سخنران: محمد رضا فاضل هاشمی؛ تاریخ سخنرانی ۱۷ آبان ۸۸

چکیده: وابستگی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در استانبول در بیست و هشتم تا بیست و نهم خرداد ماه ۱۳۸۸ با همکاری کتابخانه دانشگاه استانبول و کتابخانه سلیمانیه سمناری تحت عنوان "نسخ خطی فارسی در کتابخانه های ترکیه و نسخ خطی ترکی در کتابخانه های ایران" به منظور آشنایی با میراث مکتوب و فرهنگی و تعمیق پیوند و ارتباط بین دو کشور ایران و ترکیه برگزار کرد که در این سمینار کارشناسان و اساتید ترک و ایرانی از کتابخانه های برجسته ایران کتابخانه های ملی، آیه الله مرعشی، دانشگاه شیراز و وزارت امور خارجه و... و کتابخانه های استانبول، آنکارا، ازمیر و... طی سخنرانی های علمی خود ضمن پرداختن به برخی از مسائل موجود در حوزه مخطوطات، اطلاعاتی از نسخه های خطی نفیس فارسی در ترکیه و ترکی در ایران ارائه دادند و این گرد همایی مسؤولان و فهرست نگاران و کارشناسان باعث شد که اهمیت ویژه و برتری کتابخانه آستان قدس رضوی نسبت به سایر کتابخانه های ایران از نظر غنا و قدمت محرز شود و ایجاد زمینه همکاری بیشتری نیز فراهم آید.

– عنوان سخنرانی: تاثیر اقوام ترک شمال خراسان بر نگارش نسخه های خطی؛ سخنران: محمد وفادار
مرادی؛ تاریخ سخنرانی ۱۷ آبان ۸۸

چکیده: نسخه های خطی در کتابخانه آستان قدس بیش از ۱۰۰ نسخه بالغ می گردند که شامل دواوین شعرا . جنگهای ادبی و مرثی و مطالب متفرقه اخبار و مصایب واقعه طف می باشد. ضمن فهرستنگاری نسخه های ترکی کتابخانه مشاهده گردید ترک نشین های شمال خراسان و آذربایجان به موازات اقوام ترک آسیای صغیر در تولید نسخه های خطی نقش آفرینی داشتند این تحقیق بر آن است تا مصادیق این تاثیر را واکاوی نموده و بتواند مقدمه بنگارد برای تحقیق های مفصل و جامع بعدی در موضوع مورد کنکاش.

* کتابداری و اطلاع رسانی

– عنوان سخنرانی: بررسی روند مجموعه سازی کتاب در کتابخانه آستان قدس رضوی؛ سخنران: نرگس
اشتهار؛ تاریخ سخنرانی: ۶ مرداد ۸۸

چکیده: گسترش مجموعه یکی از فعالیت های بنیادین کتابخانه ها به شمار می رود. مجموعه ای که در راستای تحقق هدف کتابخانه و پاسخگویی به نیاز جامعه استفاده کننده در حرکت باشد را می توان یک مجموعه کامل یا در حال تکامل قلمداد کرد، البته به گفته سینایی: "هیچ کتابخانه ای در هیچ زمانی نتوانسته است همه کتاب هایی که نوشته شده است در مجموعه خود گرد آورد و اساسا هیچ کتابخانه ای با هدف گرد آوری همه آثار مکتوب به وجود نمی آید. بنابراین هر کتابخانه ای باید از میان انبوه کتاب ها تعدادی را برگزیند." (سینایی، ۱۳۷۶) باور کلی این است که کتابخانه آستان قدس رضوی به عنوان یکی از بزرگترین کتابخانه های عمومی کشور، بر اساس آیین نامه تخصصی مجموعه سازی خود، دست به انتخاب و گزینش منابع اطلاعاتی می زند. پژوهش حاضر قصد دارد به بررسی میزان انطباق عملکرد فعلی مجموعه سازی کتاب با استاندارد بین المللی ایفلا در زمینه مجموعه سازی کتاب در کتابخانه های عمومی بپردازد. در جهت رسیدن به این هدف از نظرات مسئولین (بخش های کتابخانه مرکزی و وابسته) و مراجعه کنندگان کتابخانه مرکزی استفاده شده است.

– عنوان سخنرانی: مستندسازی دانش و تجربه در سازمان ها؛ سخنران: پریسا خاتمیان فر؛ تاریخ
سخنرانی: ۶ مرداد ۸۸

چکیده: امروزه، مستندسازی تجربیات مدیران و کارشناسان به منظور حفظ، تقویت و انتقال دانش سازمانی مورد توجه بسیاری از اندیشمندان و پژوهشگران قرار گرفته است. هدف از کسب دانش و مستندسازی تجربیات، یاری رساندن به کارکنان، کارشناسان و به ویژه مدیران سازمان‌ها برای پی بردن به ماهیت و ارزش دانش سازمانی نهفته در زوایای تجارب آن هاست. با در نظر گرفتن این موضوع که مستندسازی و انتقال تجربیات یکی از عوامل اساسی در یادگیری سازمانی محسوب می‌شود، لازم است تا تجربیات و دانش ذهنی و عینی افراد در سازمان‌ها به شیوه مناسبی ثبت، سازماندهی و از آنها بهره برداری شود. بدین ترتیب، با توجه به اهمیت این مبحث در سازمان‌ها، مفاهیم تجربه سازمانی و مستندسازی، مزایا و منفعت‌های مستندسازی، نظام مستندسازی و شرایط و معیارهای مهم در ثبت و تدوین تجربه به صورت مختصر مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

عنوان سخنرانی: دستنامه مستند سازی اسامی مولفان و مشاهیر به انگلیسی؛ سخنران: مرضیه میهن دوست؛ تاریخ سخنرانی: ۲۷ مرداد ۸۸

چکیده: شکل نام پدید آور یک کتاب از اهمیت بسیار برخوردار است. بیشتر کتابها پدیدآور شخصی دارند و در فهرست نویسی زیر نام پدیدآور وارد میشوند. همچنین از آنجا که همه آثار یک پدیدآور و یا همه آثاری که درباره یک شخص خاص نوشته می‌شوند باید در کتابخانه یکجا و همجوار باشند، گزینش و کاربرد شکلی ثابت و یکسان از نام ضروری است. برای فراهم آمدن امکان دسترسی آسانتر از صورتهای دیگر نام شخص به شکل منتخب ارجاع داده می‌شود. برای برگرداندن نام افراد به زبان دیگر باید به تناسب تلفظ در زبان اصلی از قواعد حرف نویسی مربوط به آن زبان استفاده کرد. به دلیل اهمیت یکدست سازی نام پدید آورندگان به منظور دسترسی سریع به اثر مورد نظر و عدم یکدستی در پایگاه کتابهای لاتین، پایگاه مشاهیر لاتین در نرم افزار سیمرغ ایجاد شد و برای مستند سازی اسامی موجود در پایگاه از کتابخانه کنگره، کتابشناسی ملی ایران و دایره المعارف اسلام استفاده شد. همچنین در حرف نویسی اسامی به زبان انگلیسی، جدیدترین شیوه حرف نویسی که براساس دایره المعارف اسلام و قرآن می‌باشد انتخاب گردیده است.

عنوان سخنرانی: معرفی سامانه سفارش و فراهم آوری منابع؛ سخنران: داود عیدی؛ تاریخ سخنرانی: ۲۷ مرداد ۸۸

چکیده: این سخنرانی به معرفی و شناساندن سامانه سفارش و فراهم آوری منابع پرداخته و ضمن بیان قابلیت‌های برنامه، راهکارهای پیشرفت آن را در آینده بررسی میکند علاوه بر آن به معرفی پایگاه‌های تحت پوشش سامانه نیز می‌پردازد. سامانه سفارش با هدف تسریع در روند امور سفارشات و همچنین حذف عملیات کاغذی در بعضی امور نظیر وچین منابع، درخواست کتب کسری، ثبت دستی کارتهای سفارش و... در بهمن ماه ۱۳۸۶ پایه ریزی و در بهمن ماه ۱۳۸۷ همزمان با ایام الله دهه فجر انقلاب اسلامی ویرایش نخست آن رونمایی گردید سامانه حال حاضر در واقع نسخه تحت وب پایگاه اطلاعاتی بخش سفارش بوده که برنامه مذکور به دلیل عدم کارایی در بعضی جوانب محدودیتهایی (مانند سرعت، دقت، گزارشگیری و...) را برای امور سفارشات! ایجاب میکرد که این محدودیتهای در برنامه جدید کاملاً مرتفع گردیده و ضمن در بر داشتن تمامی پایگاههای برنامه گذشته نظیر پایگاه تازه های کتاب، پایگاه تازه های سمعی و بصری، پایگاه وچین منابع را نیز تحت پوشش خود قرار داده است. که هرکدام از این پایگاهها در سامانه دارای قابلیت‌های جدیدی گردیده که در این سخنرانی معرفی خواهد گردید.

عنوان سخنرانی: رتبه بندی کتابخانه های تحت پوشش سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی با رویکرد کاربرد در بودجه ریزی و تخصیص اعتبار؛ سخنران: محمود انتظاری؛ تاریخ سخنرانی: ۱۷ آذر

چکیده: این مطلب به چگونگی طرح رتبه بندی کتابخانه ها و تخصیص اعتبار برابر با نیازها به منظور جلوگیری از خرید نسخه های غیر قابل ضروری در کتابخانه های سازمان می پردازد و مراحل سیر بررسی در کمیته گزینش منابع سازمان، نظر خواهی از کارشناسان و مقایسه سایر رتبه بندی ها و تاثیر بودجه ریزی مناسب برای تهیه مجموعه ای مناسب و جلوگیری از وجین منابع مازاد، بیان می شود. در این طرح کتابخانه های سازمان بر اساس ۱۰ شاخص اصلی امتیاز دهی می شوند و پس از تأیید مسئولین مربوطه رتبه بندی انجام و بودجه تخصیصی به خرید منابع توسط اداره امور عمومی در ابتدای سال با اولویت ها و رتبه کسب شده هر کتابخانه به صورت عادلانه تقسیم و در نرم افزار بودجه ریزی اعمال و در طول سال خرید بر اساس مبلغ تخصیصی انجام می شود.

فواید محاسبه و رتبه بندی کتابخانه ها:

- تقسیم عادلانه بودجه خرید منابع به نسبت فعالیت کتابخانه های سازمان
- انتخاب عادلانه منابع برای کتابخانه ها با توجه به رتبه اختصاص یافته خود و میزان بودجه دریافتی
- مسئول هر کتابخانه از وضعیت نسبی بودجه کتابخانه خود نسبت به سایر کتابخانه های آستان قدس مطلع خواهد شد.
- مسئولان کتابخانه با اطلاع از میزان بودجه، سعی خواهند کرد، منابع را دقیقتر و با حساسیت بیشتر انتخاب کنند.
- ایجاد انگیزه فعالیت بیشتر برای کسب رتبه بالاتر و دریافت بودجه بیشتر در سالهای بعدی برای برخی از کتابخانه ها
- اداره بهتر کتابخانه با اطلاع از بودجه خرید منابع
- اطلاع بخش سفارش و فراهم آوری مواد از بودجه اختصاصی به کتابخانه ها و برنامه ریزی برای خرید مفید تر

- عنوان سخنرانی: معرفی سامانه امور مالی بخش سفارش و فراهم آوری منابع؛ سخنران: داود عیدی؛
تاریخ سخنرانی: ۱۷ آذر ۸۸

چکیده: این سخنرانی به معرفی و شناساندن سامانه امور مالی بخش سفارش و فراهم آوری منابع پرداخته و ضمن بیان قابلیت‌های برنامه، تاثیر راه اندازی این سامانه را در عملکرد بخش سفارش مورد بررسی قرار میدهد. سامانه امور مالی بخش سفارش به عنوان مکمل نرم افزار بودجه بندی کتابخانه های سازمان بصورت وب بیس طراحی گردیده و ضمن دارا بودن قابلیت‌های بسیار پیشرفته در فیلترینگ و جستجوی اطلاعات مالی کتابخانه های سازمان با دارا بودن سیستم کد بندی اطلاعات

به صحت و دقت اطلاعات گزارشهای خروجی کمک شایانی نموده و کاربر به راحتی میتواند با ورود کلید واژه مورد جستجوی خود در هر فیلد از فرم جستجوی این برنامه ضمن انجام جستجوی ترکیبی به گزارش مورد نظر خود دست یابد. ضمن اینکه این سامانه با دارا بودن قابلیت ایجاد فایل صادره در فرمتهای Word, Excel, Html و فرمت XML این امکان را به کاربران میدهد تا بر اساس نیاز نسبت به ذخیره اطلاعات مورد نظرشان اقدام نمایند. تاثیر ویژه این برنامه در بررسی عملکرد بخش سفارش قابل توجه است چرا که با توجه به آمارگیری سریع، صحیح و دقیق این سامانه امکان هرگونه قضاوت و تصمیم گیری در خصوص عملکرد بخش و همچنین کتابخانه های سازمان (از لحاظ بودجه) فراهم شده است.

– عنوان سخنرانی: ضرورت ارزشیابی دوره های آموزشی ضمن خدمت کارکنان: رویکردی اثربخش در مدیریت منابع انسانی؛ سخنران: ثامنه توکلی؛ تاریخ سخنرانی: ۳ آذر ۸۸

چکیده: از آنجا که نیروی انسانی کارآمد، با ارزشترین منبع هر سازمانی به حساب می آید قسمت اعظم سرمایه گذاری ها، معطوف به نیروی انسانی گردیده است. مهمترین ابزاری که در این منظور مورد استفاده قرار می گیرد آموزش است که با هدف ارتقا کیفی سطح مهارت، دانش و نگرش افراد موجب توانمندی افراد در ایفای وظایف خود و کامیابی سازمان، مورد استفاده قرار می گیرد.

کتابخانه و مرکز اسناد آستان قدس رضوی با اعتقاد به اینکه هزینه در امر آموزش (در معنای عام) امروزه به عنوان یک سرمایه گذاری بلند مدت با سود دهی بالا محسوب می شود، با هدف ارتقا سطح علمی و افزایش توان مهارتهای شغلی کلیه کارکنان از سال ۱۳۸۱ اقدام به برگزاری دوره ها و برنامه های مختلف آموزشی، نموده است.

در مجموع باید گفت طراحی و توسعه برنامه ها و فعالیتهای آموزشی مستمر، هنگامی ثمر خواهد بود که منطبق با تغییرات و تحولاتی باشد که کتابداران در طول زندگی حرفه ای خود با آن مواجه هستند. آنچه اهمیت دارد اینست که دوره های برگزار شده تا چه حد توانسته بر دانش، نگرش، مهارت و رفتار کتابداران، موثر واقع شده و با علم جدید و نوین همگام باشد

– عنوان سخنرانی: معرفی منابع عطف زرد مخزن چاپی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی؛ سخنران: محمد مشایخی؛ تاریخ سخنرانی: ۳ آذر ۸۸

چکیده: مجموعه های خاص در کتابخانه های بزرگ همیشه از اهمیت به سزایی برخوردار بوده و مسئولین ذریبط این مجموعه ها همیشه سعی داشته اند با تفکیک، نگهداری استاندارد و ارائه خدمات متفاوت و مذاقه ویژه در نگهداری و ارائه خدمات این منابع نگاه ویژه ای داشته باشند. اکثر مجموعه های خاص و کمیاب خصوصیات تاریخی مشترکی دارند و از یک مجموعه بزرگ برای جلوگیری از دسترسی عوام کنار گذاشته شده اند. کتابداران از مدت ها قبل به مراقبت از مجموعه های خاص می پرداخته بی آنکه بخشی به نام این مجموعه ها در کتابخانه وجود داشته باشد. در بسیاری از کتابخانه ها چنین منابعی در دفتر کار مدیر کتابخانه نگهداری می شده است. به مرور با افزایش تعداد این منابع در بعضی کتابخانه ها اتافی به نام گنجینه ایجاد گردید و به تدریج این اتاق ها در کتابخانه های بزرگ به بخش و تالار کتب نفیس، کمیاب و مجموعه های خاص تبدیل شد.

کتابخانه مرکزی آستان قدس نیز از سالها قبل به ویژه پس از انقلاب اسلامی به جداسازی مجموعه های خاص از دیگر منابع پرداخته و به مرور مجموعه هایی از جمله کتب نفیس-عطف زرد-درسی قدیم-کتب کودک در این کتابخانه تشکیل شده است. هسته اصلی و اولیه این مجموعه ها از مخزن چاپی تشکیل یافته و به مرور با خرید و اهداء و یا انتقال این گونه منابع از تالارها، بخشها و کتبخانه های دیگر بر شمار منابع این مجموعه ها اضافه گشته است.

مجموعه کتب عطف زرد کتابخانه یکی از مجموعه های مهم فوق الذکر بوده که با توجه به اهمیت این منابع در چند سال گذشته دارای فرم و آیین نامه ویژه شده است. این مجموعه دارای موضوعات مختلفی بوده و از کتب دینی و مذهبی تا کتب ادبی و علمی را شامل می شود.

– عنوان سخنرانی: مهندسی رفتار ارتباطی؛ سخنران: مرتضی شکیبای؛ تاریخ سخنران: ۲۵ اسفند ۸۸

چکیده: امروزه مهارت های ارتباطی دغدغه اصلی تمام سازمان هاست . مدیران و کارکنانی که که در ایجاد ارتباط مهارت دارند. ، با مشکلات کمتری مواجه هستند .و منابع کمتری به هدر می دهند. و با کارایی بیشتری مواجه هستند. بدین ترتیب در عصر پیشرفت روز افزون فناوری و بازاریابی جهانی ، داشتن مهارتهای ارتباطی اجتناب ناپذیر است.

